

HELICODISCUS SINGLEYANUS INERMIS

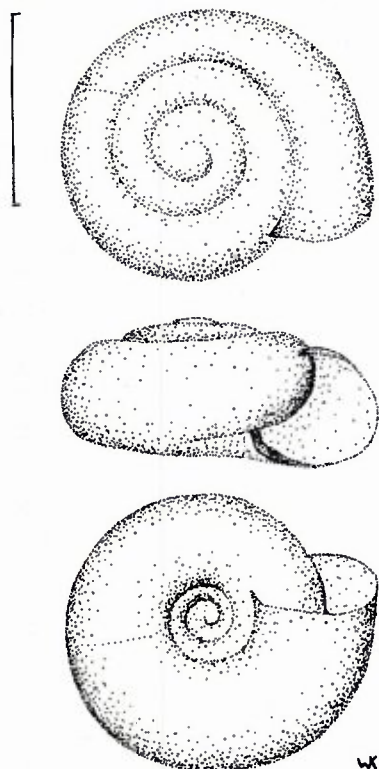
(Mollusca; Gastropoda)

LEVEND IN ZUID-LIMBURG

door W. J. KUIJPER

Summary

During excavations at the village of Beek at the southern part of The Netherlands 4 shells of *Helicodiscus singleyanus inermis* were found, two of which were alive. They lived in the löss-soil between 50 and 125 cm below surface. Originally the site was an old orchard with grass. The animals lived here probably in the holes of earthworms.

Figuur 1. *Helicodiscus singleyanus inermis* uit Beek. Het maatstreepje stelt 1 mm voor.

Kort geleden kon er aan het kleine aantal waarnemingen van *Helicodiscus singleyanus inermis* H. B. Baker een nieuwe toegevoegd worden. Dit kleine landslakje is nu voor het eerst levend in zijn biotoop aangetroffen.

In mei 1976 werden er op het Instituut voor Prehistorie te Leiden door de medewerking van enkele amateur-archaeologen enige grondmonsters ontvangen van een opgraving te Beek. In deze plaats was een uitbreidingsplan („Omgeving Hoolstraat”) in uitvoering waarbij bewoningsresten uit de prehistorie (Bandkeramiek) ontdekt werden. In verband met een onderzoek naar plantenresten uit deze periode werd er uit donker gekleurde lagen circa 15 liter löss verzameld van 50 tot 125 cm beneden het maaiveld. Na spoelen in water bleek het zeefresidu, naast verkoolde plantenresten, vier huisjes van *Helicodiscus singleyanus inermis* te bevatten. In twee huisjes was het dier nog aanwezig, door het drogen van de zeefresidu's echter niet meer levend.

Van de gladde, glanzende en geel-groene transparante huisjes van Beek werden de volgende afmetingen genoteerd:

breedte	hoogte (in mm)	aantal windingen
1,4	x 0,6	2¾ levend
1,6	x 0,7	3 levend (fig. 1)
1,5	x 0,7	3 lege schelp
1,6	x 0,7	3 lege schelp

Alle huisjes zijn dus niet volgroeid, de schelp kan namelijk een breedte van 3 mm bereiken.

Uit de vondst blijkt duidelijk dat de soort levend in Limburg voorkomt. De dieren leven er ondergronds en kruipen waarschijnlijk in de gangen van wormen rond. Of de dieren ook hoger dan 50 cm of dieper dan 125 cm voorkomen zal, naast factoren als grondsoort en waterstand, afhankelijk zijn van de aan-

wezigheid van holtes. Vooral wormgangen zullen geschikte levensomstandigheden bieden. Hierdoor zijn de dieren vanaf enkele cm onder het maaiveld tot circa twee meter diep te verwachten.

De levenswijze van *H. singleyanus inermis* vertoont gelijkenis met die van *Cecilioides acicula*, het blind slakje. Hiervan is bekend dat het onder andere in wormgangen leeft. Hoewel deze soort zeker in de monsters van Beek te verwachten was kwam het er niet in voor.

Voordat men met de graafwerkzaamheden in Beek begon was het land vele jaren in gebruik als boomgaard met daaronder een grasmat.

Figuur 2. Verspreiding van de vondsten van *H. singleyanus inermis* in Nederland.

Naast deze nederlandse vondsten zijn er slechts een klein aantal waarnemingen uit andere Europese landen bekend. Gegevens en informatie over de vondsten en de determinatie(-moeilijkheden) zijn via de onderstaande literatuurlijst te vinden.

De waarneming uit Beek is, voor zover mij bekend, de 9e vondst in Nederland. Het is echter de eerste die ons wat meer informatie over de levenswijze van het dier verschaft. De andere vondsten, uitgezonderd die van Valkenswaard, betreffen verspoelde huisjes. Figuur 2 geeft ons een overzicht van alle bekende vondsten in Nederland, dit zijn:

1. Valkenswaard, bosje bij de Tongelreep. 1943. 2 huisjes met ingedroogde dieren.
2. Geulem, aanspoelsel Geul. 1947. 3 huisjes.
3. Werkendam, aanspoelsel Merwede. 1962. 1 vrij vers huisje.
4. Sloterdijk, opgespoten terrein. 1964. 1 vers huisje.
5. Schinnen, moeras langs Geleen. 1966. 1 zeer vers huisje.
6. Wijlre, aanspoelsel Geul. 1967. 1 huisje.
7. Mijnsheerenland, op bodem Binnenbedijkte Maas. 1970. 1 oud huisje.
8. Hoek van Holland, aanspoelsel op het strand. 1970. 1 huisje.
9. Beek, enkele dm diep in de grond. 1976. 4 huisjes (2 met dood dier).

Literatuur

- Clerx, J.P.M. 1968. - Malakologische kanttekeningen. Natuurh. Maandblad 57: 198-199.
- Gittenberger, E., W. Backhuys, T.E.J. Ripken. 1970. - De landslakken van Nederland. KNNV, Amsterdam.
- Kuijper, W.J. 1971. - *Helicodiscus singleyanus inermis* en *Eucobresia diaphana*, 2 recente vondsten van lege schelpen. Corr. blad Ned. Malac. Ver. 142: 3.
- Kuiper, J.G.J. 1949. - Een Amerikaanse immigrant?. Corr. blad. Ned. Malac. Ver. 32: 240-242.
- Kuiper, J.G.J. - Note préliminaire sur un gastropode terrestre énigmatique. Basteria 13: 40-43.
- Kuiper, J.G.J. 1956. - *Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus inermis* H. B. Baker, neu für die europäische Fauna. Arch. Moll. 85: 163-169.
- Meijer, T. 1972. - Twee waarnemingen van *Helicodiscus singleyanus inermis* Baker. Corr. blad Ned. Malac. Ver. 148: 111-112.
- Regteren Altena, C.O. van. 1961. - Sur la présence en France de *Helicodiscus singleyanus inermis*. Basteria 25: 41-43.
- Schmid, G. 1970. *Helicodiscus singleyanus* am Hoek van Holland. Mitt. Deutsch. Malakozool. Gesell. Band 2 nr. 18: 221-224.